

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

říjen 2012

Kompost - elektronické periodikum se zaměřením na životní prostředí. Jeho hlavní náplní jsou aktivity související s touto tematikou, vzniklé z činnosti pobočky Šmidingerovy knihovny Za Parkem v Husově ulici ve Strakonících, Ekoporadny a občanského sdružení Cassiopeia, tedy subjektů sídlících na této adrese. Rádi bychom, aby se z tohoto měsíčníku stalo otevřené médium, sloužící jak nám, tak i vám, čtenářům. K jeho pravidelnému odběru se můžete přihlásit na adrese jan.juras@knih-st.cz. Archiv čísel je na www.knih-st.cz v sekci [Dokumenty](#).

Úvodník

Vážení čtenáři,

vítáme vás u jubilejního desátého čísla našeho časopisu. Pokud jste ze Strakoníc, možná občas, stejně jako já, zaslechnete povzdechnutí, že se v našem městě nic neděje. Nabývám podezření, že ten, kdo něco podobného dokáže říci, asi celý měsíc tráví před obrazovkou televize nebo vyhledáváním akčních slev v letáčích supermarketů. Nemůže to totiž myslet vážně. A to nehodnotím pouze množství akcí z nejrůznějších soudků, ale také jejich rozmanitost, náplň, finanční dostupnost a spoustu dalších charakteristik. Naše město není jiné ani horší v pořádání akcí, jistá odlišnost možná spočívá ve vnímání kulturního dění samotnými občany - konzumenty nabízených akcí. Co pro ně je natolik dobré, aby byli ochotni vměstnat půl druhé hodinky do jejich nabitě-

Foto -jj-

ho plánu. Upřímně obdivuji všechny, kteří ve Strakonících ještě stále něco pořádají a dávno to již nevzdali. Občas je to totiž lidově řečeno „o nervy“. A to nemyslím nijak pejorativně. To, v čem možná samotní pořadatelé trochu pokulhávají, je určitá komplexnost akcí a neochota sdružit se do větších celků dle známého pořekadla - „víc hlav víc ví“. Zcela zbytečně ještě stále na sebe pohlížejí jako na konkurenci, která si navzájem krade návštěvníky. Ale nemusí to tak být. Co když se v chaotickém prostoru strakonického kulturního života míjejí lidé, kteří by společně mohli být úspěšnější než každý zvlášť? Akcí se koná vsutku dost, někdy i několik v jednom dni. Proč však nezkusit spojovat - myšlenky, nápady, lidi... Myslím, že by to ocenili nejen samotní pořadatelé, ale i účastníci. Co myslíte?

Přejeme příjemné chvíle u našeho časopisu, i když všechny informace možná nebudou pozitivní. -jj-

Z obsahu tohoto čísla:

Zastavení u Otavy 3.....	3
Biozahrada VI.díl - Suchý biotop.....	4
Veget na pokračování - 8. díl.....	4
Podzim s Cassiopeiou.....	5
Dvakrát z houbařského košíku.....	6
Stromy běžné a zajímavé? VII. díl....	7
Entomologické nálezy z Chanovicka	8
Záchytné kotce Blatná.....	9
Původní druhy keřů.....	10
Hliník - raději nebrat.....	10
Pozvánky říjen.....	11
Časopis „Naše rodina“.....	14
Žáci Kopyto a Mňouk na stopě.....	15
Z knihy A. V. Friče.....	15
Časopis „Vítaný host na Šumavě“...	16
Ohlédnutí za poezií babího léta.....	16

Ohlédnutí

Dny vědy a techniky v Plzni

„...Děkujeme všem návštěvníkům, kteří vážili své kroky do laboratoří a stánků v centru města, aby se s námi bavili a zároveň se dozvěděli něco nového z oblasti vědy, techniky i o sobě samých.“ ...mohli si přečíst návštěvníci webových stránek www.dnyvedy.zcu.cz dne 16. září pod hlavičkou „Den poté“.

Celá akce s názvem Dny vědy a techniky v Plzni se se konala na náměstí Republiky a v Kopecského sadech ve stáncích, stanech i na volném prostranství letos poněkud dříve než v minulých letech - ve dnech 10. -15. září 2012. A právě v poslední den akce (v sobotu 15. září) jsme se tam vydali i my, strakoničtí ochranáři a MOPíci pod vedením manželů Hrdličkových.

Jako vždy to byla velice poutavá podívaná. Viděli jsme výrobu a start různých typů raket z PET lahví, výrobu slizu z boraxu a lepidla Herkules a vytváření obrovských bublin maximální tlakem spirálou, pohráli jsme si s různými optickými klamy, viděli jsme působení podtlaku i vodní páry, zkoumali jsme různé látky nejen chemickými metodami, ale i důmyslnými a drahými přístroji. Také jsme měli možnost vyzkoušet si svůj osobní výkon, rovnováhu i schopnost pomoci druhým lidem při resuscitaci, zajezdit si na elektrokole a elektrokoloběžce a vyzkoušet si nový typ protéz, umožňujících reakci na naše nervy. Děti měly také možnost vyrobit různé krabičky, kostky, skládat geometrické obrazce a přijít na kloub některým hlavolamům.

Dozvěděli jsme se i ledacos zajímavého a nového z oblasti astronomie, fotovoltiky, aplikované elektroniky, geodézie apod., svůj stánek tam měla i Techmania Science, sídlící v jedné z hal plzeňské Škodovky. Právě opakované návštěvy Techmanie nás k většímu zájmu o vědu a techniku přivedly a v blízké době plánujeme návštěvu další - zejména kvůli nově otevřené interaktivní výstavě hříček a hlavolamů s názvem Přijď na to (www.techmania.cz).

Foto Zdeňka Skalická

Zdeňka Skalická

Kompostuj! - 3. díl

Přinášíme další díl naší soutěže s kompostovací tematikou, zkuste si s námi zasoutěžit. Správné odpovědi se stručným vysvětlením naleznete na str. 11. Vždy je správná pouze jediná odpověď. Vaše další případné dotazy rádi zodpovíme v Ekopodradně.

11) Při nadbytku dusíkatých látek v kompostu dochází k:

- a) zastavení biologických pochodů
- b) bouřlivému klíčení semen plevelů
- c) kvašení
- d) k úniku čpavku, a tím ztrátě živin

12) V zimním období:

- a) musíme vzniklý kompost bezpodmínečně spotřebovat
- b) musíme kompost zalévat
- c) mráz urychlí následné rozkladné procesy roztrháním rostlinných pletiv
- d) kompost zakrýváme

13) Vyberte nesprávné tvrzení - kompost pravidelně přehazujeme, abychom:

- a) docílili dobrého provzdušnění hmoty
- b) homogenizovali kompostovaný materiál
- c) vyrovnali vlhkostní podmínky v hmotě
- d) hmotu dobře vysušili

14) V první bouřlivé fázi rozkladu (1. až 3. týden) se kompost:

- a) díky výparu vody ochlazuje asi na 10°C
- b) mírně zahřívá na teploty do 30°C
- c) rozkladem bílkovin zahřívá asi na 40°C
- d) mikrobiálním rozkladem zahřívá na teploty až 65°C

15) Na kompost nepatří:

- a) lidské vlasy
- b) čajové sáčky a kávová sedlina
- c) větve
- d) vaječné skořápky

-jj-

Dobrovolnické práce na chráněných územích dle harmonogramu

Dne 26. 9. 2012 se konala brigáda na PP (přírodní památce) Pastvina u Přeštic. Brigády se zúčastnili Hrdličkovi a Jan Juráš. Provádělo se kosení plochy označené podle plánu péče 1c. Lokalitu bude nutno navštívit ještě jednou za účelem likvidace chrástů vzniklých z odstranění náletových dřevin na dně lomu. Předpokládaný termín návštěvy lokality je v týdnu 1. - 7. 10. Zájemci se mohou hlásit na pobočce Šmidingerovy knihovny Za Parkem nebo na adrese posta@csop-strakonice.net. V měsíci říjnu 2012 nás rovněž čeká hrabání PP Sedlina. Předpokládaný termín těchto prací je 22. 10. - 31. 10. Předběžný plán všech brigád je vyvěšen na stránkách ZO 20/01 ČSOP Strakonice pod nabídkou [Brigády](#).

-vh-

Překopávky

Prostor nejen pro naše úvahy, pojednání, hodnocení, názory atd.

Zastavení u Otavy 3. - O řece u štěkeňských alejí

Následující zastavení u Otavy je věnováno spíše jako vzpomínka na starší generace rybářů nebo lidí milujících přítomnost vody, ochotných vysedávat u řeky dlouhý čas a pozorovat, jak plyne voda a s ní i čas.

Při svém minulém zastavení u řeky Otavy jsem se rozepsal o říčních chobotech nedaleko obce Přeborovice. Popsali jsme si tamní loučku, která po uplynutí měsíce září již stačila odkvést, a tak naše další cesta může vést třeba přes most dovolující nám překročit řeku Otavu mezi obcemi Přeborovice a Čejetice. Ti zvědavější z nás se mohou zastavit u nedalekého přeborovického jezů a prohlédnout si vodní elektrárnu a nad jezem vyúsťující říčku tekoucí od Štěkně. Kdysi v místě, kde nyní stojí vodní elektrárna, býval pod jezem velký záliv s hojností štik, okounů, perlínů, plotic a drobných hrouzků. Po poškození jezů povodněmi a po jeho následné opravě zmizel díky regulaci jak tento záliv, tak se změnil i vodní režim pro níže umístěné tůně. Ty jsou dnes i částečně v důsledku této změny silně zazemněné. Tůně většinou nikdo nechce, protože jsou na údržbu nákladné, hospodářsky nevýhodné, a pokud se nestanou přírodní památkou, jejich osud je smutný. Naše další cesta povede skrze štěkeňské

Skokan hnědý (*Rana temporaria*) – pole mezi řekou a štěkeňskými alejemi, foto -vh-

aleje k místu, kterému se kdysi říkávalo U dvora. Cesta štěkeňskými alejemi je příjemná, zajímavá a asi se k stromům zdejších alejí někdy v budoucnu vrátím.

Na to, abychom se dostali z alejí k řece, musíme se dát buď skrze strniště přes pole, nebo v době vegetace projít na rozhraní polí a vyvarovat se poškozování zemědělských plodin. Možná právě tato drobná nepříjemnost bahnitě pěšiny je příčinou, proč je v současné době tato lokalita málo navštěvovaná. Ale co zde u řeky můžeme vidět: Z tuctva hned na poli káně lesní a poštolka obecnou. Za klidného rána nebo podvečera se na poli objeví srny a při alejích bažanti.

Ve stromoví u řeky je možno spatřit strakapouda velkého, žlunu zelenou, drozda kvíčalu, pěnkavu obecnou, sýkoru koňadru, budníčka menšího, brhlíka lesního a v křoví se občas mihne střízlík obecný. V zimních měsících tu lze vidět občas orla mořského a na řece kromě kachen divokých také morčáky velké nebo potápky malé. Nad vodní hladinou občas přelétne modrý ledňáček říční. A co tu bývávalo ve vodě, kromě ondatry pižmové? Samozřejmě kapr obecný, ale také cejn velký, lín obecný, plotice obecná, perlín ostrobřichý, okoun říční a také někdy nenáviděný, ale zajímavý, nenasytý ježdík obecný. Na hladině se objevovala kolečka od jelců tloušťů a občas se tu chytla také zajímavá podoustev říční. Zrána je možno vidět lovení štiky obecné a teplý letní večer patřival úhořům říčním.

Jen s hmyzem je to v podzimních měsících horší. Kromě pobíhajících pavouků - slíďáků na místy zahřátém listí je možno na invazní netýkavce žlázkaté vidět sající včely nebo čmeláky. V půdě se schovávají některé z druhů měkkýšů, jako je hlavně plamatka lesní, páskovka keřová, keřovka plavá, hlemýžď zahradní, ale také nepůvodní plzák španělský. Hojně je tu také pobíhajících slíďáků, mnohonožek a velkých chvostoskoků - larvěnek. Pokud se budeme pohybovat v blízkosti kolejí vyjetých traktorem na poli, můžeme si kromě hmyzích larev, převážně dvoukřídlého hmyzu, často všimnout skokanů hnědých. Ale více toho asi nebude. Chlad přichází a zvířátek žijících na volném povrchu začíná ubývat. A tak je třeba využít posledních hřejivých paprsků slunce a podívat se ven. Někdy pobyt v přírodě i za zdánlivého neživota překvapí. O to více si můžeme uvědomit, kolik různých jiných životů a bytí svou činností ovlivňujeme. Ale to by bylo na další článek a možná i s jinou tematikou.

Pohled na řeku Otavu „U dvora“, foto -vh-

Naše další cesta povede skrze štěkeňské aleje k místu, kterému se kdysi říkávalo U dvora. Cesta štěkeňskými alejemi je příjemná, zajímavá a asi se k stromům zdejších alejí někdy v budoucnu vrátím.

Na to, abychom se dostali z alejí k řece, musíme se dát buď skrze strniště přes pole, nebo v době vegetace projít na rozhraní polí a vyvarovat se poškozování zemědělských plodin. Možná právě tato drobná nepříjemnost bahnitě pěšiny je příčinou, proč je v současné době tato lokalita málo navštěvovaná. Ale co zde u řeky můžeme vidět: Z tuctva hned na poli káně lesní a poštolka obecnou. Za klidného rána nebo podvečera se na poli objeví srny a při alejích bažanti.

Ve stromoví u řeky je možno spatřit strakapouda velkého, žlunu zelenou, drozda kvíčalu, pěnkavu obecnou, sýkoru koňadru, budníčka menšího, brhlíka lesního a v křoví se občas mihne střízlík obecný. V zimních měsících tu lze

Pavouk z rodu slíďáků – břeh Otavy, foto -vh-

O to více si můžeme uvědomit, kolik různých jiných životů a bytí svou činností ovlivňujeme. Ale to by bylo na další článek a možná i s jinou tematikou.

-vh-

Hliníková story a nový sběrný dvůr ve Strakoncích

Na začátku září jste možná zaregistrovali příjemnou novinu - ve Strakoncích je možno do žlutých kontejnerů na plasty vha- zovat i hliníkové plechovky od nápojů. Ty se pak budou společně s různými druhy plastových odpadů dotřídňovat na lince v Písku – Vydlabech. Radost z této zprávy netrvala příliš dlouho. **Před několika dny jsme z Odboru životního prostředí ob- drželi informaci, že se záměr ruší.** Firma EKO-KOM považuje sběr pouze určitého druhu obalů za zvýhodnění jedné skupiny výrobců na úkor jiné a porušení smlouvy s městem Strakonice. Původní plán by se mohl uskutečnit pouze za předpokladu sběru kompletního spektra hliníkových odpadů a obalů (i těch drobných a znečištěných), což by znamenalo technické kom- plikace, se kterými se zatím nepočítalo. Navíc neexistuje pro všechny druhy obalů odpovídající odběratel. Po slibně rozje- tých projektech na třídění bioodpadů a zřízení kompostárny, které odpočívají u ledu, je to další nepříjemná zpráva pro zod- povědné občany, kterým není lhostejné, co po nich zbývá v kontejneru na komunální odpad. (Více o hliníku a jeho dopa- dech na životní prostředí se dočtete na str. 10).

Abychom nebyli jenom nositeli nepříznivých zpráv, přinášíme několik informací o novém sběrném dvoře, který se nachází v průmyslové zóně Kání vrch v sousedství městského zahradnictví a psiho útulku. Ten by měl své brány otevřít 1. listopadu. Více prostoru zde bude mít ukládání velkoobjemového odpadu, bioodpadu a stavební sutě. Stávající sběrný dvůr v Tovární ulici bude fungovat nadále, změní se pouze otevírací doba (13 – 17 hod.). V novém sběrném dvoře se chystá tato otvíračka: Po – Pá – 8:30 – 12 a 13 – 18 hod. (v zimě do 17 hod.), soboty – 8:30 – 12 a 13 – 17 hod., neděle 8:30 – 12 hod. Dle dostup- ných informací bude ve sběrném dvoře umožněno ukládat i hliníkové obaly od nápojů. -jj-

Biozahrada - VI. díl – Suchý biotop přírodní zahrady aneb Sluneční past – ještěrek slast

Tentokrát Vám představím další dvě zajímavá stanoviště vhodná pro přírodní zahradu, kam přilákáme užitečný hmyz, ještěr- ky a kde se bude dařit všemu rostlinstvu teplomilnému. Můžeme se rozhodnout buď pro suchou zídku, nebo sluneční past. Popřípadě obojí dohromady. Záleží na velikosti a potřebách naší přírodní zahrady. Volnější uložení kamenů umožní vytvoře- ní teplých úkrytů pro drobné živočichy a různé druhy hmyzu.

Suchá zídka – je obvykle zídka, kde jsou ploché kameny volně, tedy bez použití malty, skládány na sebe (nebo mohou být prosypány kopaným pískem). Toto spojení umožní zakořenění rostlin, které nejsou náročné na živiny a vlhkost. Můžeme ji tedy osázet netřesky, rozchodníky, tařicemi, levandulí a jinými teplomilnými rostlinami. Nakonec se nám i sama příroda po- stará o vhodné osázení.

Foto Alena Šimáčková

Stará o vhodné osázení. Tvar zídky by měl působit co nejpřiroze- něji a měl by vhodným způsobem kopírovat terén. Popřípadě mů- žeme zídou doopravit terén podle svých představ. A navíc se takto můžeme zbavit nepotřebných kamenů. Suchá zídka může také přispívat jako významný termoregulátor na zahradě. Přes den přijímá teplo a v noci jej zvolna uvolňuje. Tohoto jevu se vyu- žívá v **slunečních pastích**, které se za tímto účelem stavějí. Působí velmi příznivě na plodiny. Celý její prostor se chová jako sluneční kolektor.

Sluneční past můžeme podle možnosti vytvořit například trvalou výsadbou vhodných stromů, keřů, uložením větších kamenů, vyu- žít již stávajících objektů (například jižní strany domu atd.) nebo doplnit suchou zídou. V takovémto prostoru se daří pěstování lépe než na prostoru otevřeném. Na záhonech typu **klíčová dírka**, tak jak s tím pracuje permakultura (ale i na tradičním záhonu), si můžeme za účelem zachycení tepla a světla vypomoci výsadbou vzrostlejších okrasných trvalek jedno i víceletých. Mnohé z těchto

rostlin můžeme použít i jako symbiotické na ochranu a podporu hlavních plodin. V sluneční pasti se daří hlavně těm, které mají rády hodně tepla, jako například okurky, rajčata, dýně, tykve, melouny. Používá se také na předpěstování. Dobře při- pravená sluneční past je nejen hezká, ale může i zčásti nahradit různé typy fóliovníků či skleníků.

Alena Šimáčková

Veget na pokračování

Díl 8. – Mýtus bílkovin

V několika následujících dílech našeho seriálu se podíváme na zoubek některým konkrétním živinám, které se mohou jevit problematické při tvorbě vegetariánského či veganského jídelníčku. Oblíbeným argumentem protistrany, který bývá z hlubší neznalosti problematiky často používán, je názor, že bezmasá a především zcela rostlinná strava trpí vážným nedostatkem bílkovin. Toto tvrzení vyhnané do extrému pak předpokládá, že pro správné fungová-

ní lidského těla je nezbytně nutný příjem živočišné bílkoviny. Mnohdy je připojen ještě dovětek, že pokud tomu tak není, zmírá daný jedinec na kolaps organismu, způsobený nedostatkem stavební hmoty pro svou schránku. Nejen velký počet lidí, kteří svým vlastním příkladem přesvědčují o opaku, ale dnes již značné množství vědeckých studií dokazuje, že se jedná o přežití a liché tvrzení z dob minulých.

Aby byla problematika správně pochopena, uvědomme si, že bílkovina je pouze velmi dlouhý řetězec základních stavebních kamenů – aminokyselin (AMK). Každá bílkovina má individuální složení (včetně pořadí). Po jejím pozření se každý takový řetězec působením enzymů štěpí až na jednotlivé AMK, které jsou pak dle potřeby distribuovány a zabudovávány na různých místech organismu jakožto naše vlastní bílkovina. Z toho vyplývá, že není podstatný druh bílkoviny, ale zastoupení jednotlivých AMK, ze kterých se skládá. Pro lidské tělo je ze základního počtu 20 AMK 9 esenciálních (nepostradatelných), tzn. takových, které si naše tělo nedokáže vyrobit syntézou z jiných látek a musí být přijímány stravou. K příměru a k porovnávání kvality bílkovin se používá obrazu bílkoviny, která má pro lidský metabolismus nejideálnější zastoupení AMK. V případě, že některá z esenciálních AMK je v potravě zastoupena ve výrazně menším množství, stává se limitující a omezuje vstřebávání ostatních AMK – tedy celé bílkoviny.

Pokrm bohatý na bílkoviny, zdroj: www.vegan-fighter.com

Živočišné zdroje bílkovin mají poměrně dobré skóre AMK, blížíci se ideální bílkovině. Velkým problémem je však u nich vysoký obsah nepříznivých a škodlivých látek (nasyčené tuky, cholesterol...). Dalším negativem je vyšší zastoupení sírných AMK, které mají za následek okyselení organismu a ztráty vápníku k neutralizaci. Tento faktor je rizikový především v dnešní době, kdy je problémem spíše nadbytek bílkovin (zejména živočišného původu), spojený se zvýšenou konzumací masa a ostatních živočišných produktů. Zároveň to znamená zátěž i pro naše ledviny, které tyto přebytky musí zpracovat a vyloučit.

Že rostlinné potraviny obsahují výrazná množství bílkovin, se můžete přesvědčit z tabulky např. [zde](#). Jak je to však se zastoupením esenciálních AMK? Královnou je v tomto ohledu sója. Její bílkovina je svým spektrem esenciálních AMK téměř totožná s ideální bílkovinou. Což v teoretické rovině znamená, že by pro člověka stačila jakožto jediný bílkovinný zdroj. Výrazná zastoupení kvalitních bílkovin mají i ostatní luštěniny, avšak již s určitým efektem limitující AMK. Podobně jsou na tom i potraviny ze skupiny obilovin, které vzhledem k obsahu bílkovin nad 10 % a zkonsumovanému množství představují významný bílkovinný příjem. Efekt limitující AMK se zde také do určité míry projevuje, je však z „jiného“ okraje spektra. Tento fakt nám tvoří ideální dvojici potravin – luštěniny, obiloviny, které při vzájemné kombinaci vytvoří pokrm s plnohodnotným zastoupením esenciálních AMK. Jelikož se AMK v lidském těle po určitou dobu „skladují“, není ani nutné přijímat celé spektrum v každém pokrmu, jak je také někdy tradováno. Důležitým doplňkem celého koktejlu jsou i bílkoviny ostatních skupin potravin (ořechy, některé druhy zeleniny a ovoce, semena...). Významným benefitem rostlinných zdrojů bílkovin je obsah celé řady ochranných látek (fytochemikálií), vlákniny nebo vitamínů, které naopak živočišné zdroje zcela postrádají.

Za posledních několik málo desetiletí se výrazně změnil i názor na ideální množství zkonsumované bílkoviny. Pokud byl v té době doporučený příjem okolo 2 gramů bílkoviny na kg hmotnosti a den, dnes je to 0,8 g! S ohledem na asi o desetinu nižší vstřebatelnost rostlinných bílkovin se pro vegetariány a vegany doporučuje příjem okolo 1 g bílkoviny/kg/den. S ohledem na tyto poznatky nemusíme mít strach jak o vhodné složení, tak o množství bílkovin ve správně rozvrženém bezmasém jídelníčku. Větší problém vidím dnes spíše v přebytku bílkovin v konvenčním jídelníčku a ve zdravotních komplikacích, které tomu mnohdy nejsou připisovány.

Jako důkaz či inspirace mohou posloužit internetové galerie vegetariánských a veganských vrcholových sportovců – odkazy na ně byly uvedeny v červnovém díle našeho seriálu. -jj-

Podzim s Cassiopeiou

Strakonická Cassiopeia se v září opět rozžívá dětským hlaholem. První skupinka dětí po prázdninách zavítala do učebny z MŠ Lidická na program „Kouzelná jablko“. Děti porovnávaly např. domácí křížaly a jablka ze sadu. Zvítězila tentokrát jablka. Ve slunných dnech ale poznávají skupiny přednostně (např. ze školy F. L. Čelakovského) podzimní tvář levého břehu Otavy na vlastní kůži. Prozkoumávají Kalvárii a její okolí, listy, semena, skály, rostliny, minulost.

Poslední hřejivé paprsky slunce prosvěćují v přírodě barevné hnědozelené tóny a ohřívají kapky vody, ohřívají i zkrěhlé studenty přírody... V září a říjnu mají děti prvního i druhého stupně základních škol ještě šanci prožít nově stvořený program Divoká Kalvárie na Podskalí. Čas jde a jde a čeká nás brzy doba Michelská – doba vnitřních ohňů a tmy a chladu. A pak se výuka přesune do tepla učeben a tříd. Těším se i na dobu adventní, kdy s dětmi prožijeme tradiční podobu příprav na Vánoce. Zkusíme něco upéci a stvořit vlastníma rukama, společně oživíme i tu „nekonzumní tvář“ sváteční doby. V zimním chladu nás rozehřeje Masopust. 16. 2. půjde (dá li Bůh) i Strakonice. Plánujeme ho ještě s jinými strakonickými organizacemi zrealizovat na náměstí. Pak už těšení se na zelené jaro a Velikonoce.

A na jaře zas ven z lavic do přírody – k řece, do lesa, do vybraných chráněných území – zkoumat, odhalovat, bádát a hrát si. V letu a běhu dní jsou tu chvíle, kdy se člověk zastaví v pravidelných rituálech a tradicích, které dávají řád celému roku. Někteřím lidem dosud živě a díky za to.

Foto -pt-

Více info na www.cegv-cassiopeia.cz nebo strakonice@cegv-cassiopeia.cz, 734 578 562.

-pt-

Dvakrát z houbařského košíku

I když se mykologií nikdo z našeho týmu do hloubky nezabývá, byl by asi hřích do tohoto tématu vůbec nezabrousit právě na podzim roku, který by se dal laicky označit za houbařsky velmi bohatý. Pro milovníky hub jsme připravili povídání o dvou druzích, kterými se to letos v lesích jen hemžilo a které (ač vynikající chuti) jsou mnohdy zcela neprávem opomíjeny. Jedna pro svůj prý odpudivý vzhled, druhá pro údajnou snadnou zaměnitelnost za druhy prudce jedovaté.

Slizák mazlavý (*Gomphidius glutinosus*)

Houba z čeledi slizákovitých rostoucí ve smrkových lesích od července do listopadu – často v početných skupinách. Někdy se vyskytuje i v lesích smíšených nebo na jejich okrajích. Klobouk je 5 – 12 cm široký, barevně poměrně variabilní v odstínech šedé, hnědé a fialové barvy. Tvar je zprvu kuželovitý, později vyklenutý až nálevkovitý. Je pokryt slizovitou pokožkou, která je u mladých hub spojená s třením a zakrývá lupeny. Slizovitá pokožka způsobuje kovově lesklé zbarvení houby. Později se začíná oddělovat a u starších plodnic už je méně znatelná. Lupeny jsou v mládí bělavé, u starších plodnic tmavnou. Prsten tvoří úzký slizovitý val těsně pod lupeny. Poměrně tlustý třeň je v horní polovině bílý, u báze barva přechází v jasně žlutou. Dužnina houby je tlustá a poměrně měkká, takže se uplatní spíše ve směsi s tvrdšími houbami. Doporučuje se stáhnout pokožku z klobouku. Slizák není chuťově příliš výrazný, dobře se uplatní i v různých nálevech.

Slizák mazlavý, foto Jana Petřiková

Muchomůrka růžovka (*Amanita rubescens*)

Houba známá také pod lidovým označením „masák“ by se dala označit za důkaz určité houbařovi pokročilosti. Začátečníci se jí raději vyhýbají obloukem pro riziko záměny za prudce jedovatou muchomůrku tygrovanou. Zkušenější houbaři ji s nadšením sbírají pro její nezaměnitelnou plnou houbovou chuť, široké kulinářské využití a také četnost. Vyskytuje se od května do listopadu v jehličnatých i listnatých lesích, místy velmi hojně. Muchomůrka růžovka má klobouk 5 – 15 cm široký ve škále odstínů okrové, hnědé, červenohnědé až oranžové. Povrch je pokryt bělavými bradavkami. Lupeny jsou bílé, ve stáří často červeně skvrnitě. Třeň je 1 – 2,5 cm silný, 8 – 20 cm dlouhý, bílý až rezavočervený. Báze třeně je hlízovitě rozšířena, růžovka nemá klasickou pochvu – poznávací znak č. 1 (m. tygrovaná má pochvu oddělenou od třeně a zahnutou dovnitř – tzv. „horo-lezecká ponožka“). Prsten je vždy svisle rýhovaný (poznávací znak č. 2). Třetím poznávacím znakem je přítomnost červenohnědé zbarvení – především v místech poškození houby červivostí – nejčastěji na bázi třeně a také na klobouku. Muchomůrka růžovka se vyznačuje pozoruhodnou variabilitou, a to ve většině charakteristik – velikost, tvar plodnic, četnost a rozložení bradavek na klobouku, škála odstínů červenohnědé. Proto je třeba (zvláště v začátcích našich zkušeností s masáky) dbát na všechny poznávací znaky. Časem získáme v jejím rozeznávání určitý cvik a budeme se řídit víceméně charak-

Další důkaz variability muchomůrky růžovky - klobouk bez bradavek, foto Jana Petřiková

teristickým zbarvením, které u ostatních muchomůrek chybí, a její rozmanitost začneme obdivovat. Variabilita této houby je dobře patrná např. v této [fotogalerii](#). V podstatě neškodná je záměna růžovky za muchomůrku šedivku, která je jedlá, avšak nedobré chuti. Masák je vhodný pro jakékoli kulinářské využití, pro pevnou dužinu a rovný klobouk asi nejvíce svádí k přípravě řízků. -ji-

Stromy běžné a zajímavé? - VII.

V tomto článku budu psát o stromech často spojovaných se symbolem síly. O stromech, které jsou v naší krajině běžné a zároveň často opomíjené.

Dub letní (*Quercus robur*)

Dub letní je stromem, který nalezneme snad v každém koutu naší krajiny. Roste v podmínkách suchých, ale i zvlhčených - na suchých stráních, v hájích a lesích nebo na hrázích rybníků. Málokdy vystoupí nad nadmořskou výšku 500 metrů, ale zase je schopen vytvořit rozsáhlé porosty společně s lípou, habrem, jilmem či jasanem. Pokud se uchytí v nevhodných podmínkách, většinou vidáme stromy staré několik desítek let. Naopak na zvlhčených hrázích rybníků nebo v malých skupinách vytváří statné jedince s mohutným kořenovým systémem, kteří mají své problémy až po desítkách let života. Této vlastnosti (zpevňovat půdu) se využívá osazením dubů na hráze rybníků, kde jejich kořeny dostatečně zpevní hráz. Někdy se však objeví námitka, co se stane, když dub odumře a kořeny se začnou rozkládat. Ale osobně se domnívám, že i u mrtvého dubu mají kořeny velkou trvanlivost. Navíc dobrý hospodář pravidelně sleduje a ošetřuje své dílo a je zřejmě mylné ponechat hráz rybníku několik desítek let bez povšimnutí. Každá věc vyžaduje svou péči. Dříve nebo později. Ostatně ve prospěch dubu letního mluví i jeho dlouhověkost. Někdy se uvádí až 1000 let. V okolí Strakonice se však většinou setkáme s duby letními ve stáří okolo 300 let. Takové duby můžeme vidět například na hrázích Řepických rybníků. Samotné užití dubu letního je i pro jeho dřevo, které se používá v nábytkářství, stavitelství, ale také pro jeho odolnost vůči vodě ke stavbě lodí. I jeho plody, žaludy jsou cenné. Naše zvěř je ráda požívá a nemusí se jednat jen o velké savce. Může jít třeba o veverku obecnou nebo často můžeme spatřit sojku obecnou, jak nese v letu žalud ve svém zobáku. To také často vysvětluje, jak se duby mohou šířit v krajině. Občas totiž sojce žalud upadne. Jindy sojka, veverka či jiný hlodavec své zásoby nenajdou nebo na ně zapomenou. Žaludy potom na jaře vyklíčí a nový dub je na světě. Někdy bývá mohutný dub ponechán jako ústřední motiv v parku. Tak je tomu například v nedalekém zámeckém parku ve Štětkně. Vzpomenout je možné i štēkeňské aleje, které jsou většinou tvořeny právě dubem letním. I Strakonice mají svůj dub zobrazovaný na malovaných obrázcích či fotografiích. Je jím dub letní v hradním příkopu. Jiným pěkným spojením dvou přírodních zajímavostí je Heritesův dub a studánka u Pražáku nedaleko Vodňan. Jiný velmi pěkně rostlý dub letní se nalézá při cyklistické stezce u Dolního Poříčí, kde je pod jeho korunou příjemné posezení. Ještě se mohu zmínit o tom, co píše o dubu letním Petr Ondřej Matthioli ve svém herbáři: „Dub jest známý strom všem a u nás jest ho dosti. Nese žaludy a kulky, jež galles jmenujeme, a ty jsou v dvojím druhu, jedny větší, dírkované a lehké co houba. Druhé menší, sukovaté a tvrdé, k lékařství užitečné. Těch také i soukeníci k barvení suken na černo potřebují. Roste všudy v lesích. Kůra, list, žaludy a galles suší a svírají, stahují aneb skrčují v hromadu a zavírají protržená místa, ale více ta kůrka prostřední mezi dřevem a korou, též šupinka na jádru žaludovým.“ Tolik stručná charakteristika. Petr Ondřej Matthioli se o léčivých účincích hojně rozepisuje a případně zájemce lze odkázat přímo na jeho herbář. Bylo by podivné nezmínit se o našem dalším domácím dubu, a tak pokračujme dále:

Dub letní (*Quercus robur*) – u cyklistické stezky při řece u Dolního Poříčí, foto -vh-

Dub zimní (*Quercus petraea*) – u altánu v Rennerových sadech ve Strakonici, foto -vh-

Dub zimní (*Quercus petraea*)

Oproti dubu letnímu je dub zimní menšího vzrůstu. Je štíhlejší a méně vysoký. Vystupuje zhruba o 200 metrů v nadmořské výšce výše než dub letní. Často roste společně

s borovicí lesní, břízou, habrem a bukem. Na suchých stanovištích jej můžeme najít společně s jeřábem břekem a javorem babykou, i když to není na Strakonicku zrovna obvyklé. Je náročnější na světlo, ale zase snáší sušší stanoviště a je odolnější vůči znečištění ovzduší. Proto se občas objevuje v městských parcích nebo zahradách. Ve volné krajině v okolí Strakonice není stromem obvyklým. Nalezneme jej například v parku při cestě od prodejny Coop (ve Fortně) k pobočce Šmidingerovy knihovny Za Parkem. Abychom jej poznali od jeho příbuzného dubu letního, můžeme se podívat na jeho rozlišovací znaky. Dub letní má listy na krátkém řapíku (do 1 cm) a většinou je list při řapíku obloukovitě zakončen. Žaludy dubu letního jsou na dlouhém řapíku, jakoby rozházené. Dub zimní má řapík listu dlouhý. Spodní část listu přechází v 2-3 cm dlouhý řapík většinou trojúhelníkovitým tvarem. Žaludy jsou shloučené velmi blízko u sebe, často protilehle symetricky. Také jsou žaludy menší než u dubu letního. Dub zimní rovněž kvete zhruba o 10 dní později než dub letní. Použití dřeva dubu zimního je stejné jako u dubu letního.

Dub červený (*Quercus rubra*)

Dub červený patří k nejčastějším cizokrajným dubům, které můžeme v naší krajině potkat. Původem je ze Severní Ameriky. Ve své domovině tvoří porosty s jasanem, ořechovci, lípou a jinými duby. Do Evropy se dostal v roce 1724. V naší krajině se spíše vyskytuje v hájích a parcích. Někdy se používá jako meliorační dřevina, ale je nutno podotknout, že občas se o něm mluví ve spojitosti s invazními druhy rostlin. Jedná se o strom, který dosahuje kratšího věku než naše duby. Snad 200 let. Dřevo dubu červeného je méně oceňováno než dřevo našich dubů. Ale na rozdíl od domácích druhů rychleji roste a je menších nároků. Rovněž snáší vymrzání a horší kvalitu ovzduší, což jej může předurčovat jako vhodnou dřevinu do městských parků. Zde se cení hlavně kvůli podzimnímu červenému zbarvení listů. Od našich dubů jej poznáme podle toho, že listy jsou ostnitě zubaté, často hluboce vykrojené. Žaludy jsou soudečkovitě baňaté s krátkými, hrubě vzorovanými čepičkami. Rovněž za dubem červeným nemusíme ve Strakonících cestovat daleko. Jeden se nalézá v parčíku za viaduktem naproti ČZ Strakonice. Několik statných dubů červených nalezneme hned na kraji prvního stromořadí štěkeňských alejí při silnici od Přeborovic. -vh-

Dub červený (*Quercus rubra*) – aleje u Štěkyně, foto -vh-

Dva zajímavé entomologické nálezy z Chanovicka

28. 6. 2012 jsem v pískovně v Bezděkově (Obec Hradiště, okres Plzeň – jih) vyfotila zajímavého brouka **kozlíčka dvojtečného** (*Oberea oculata*). Pískovna se nachází poblíž rybníka Velký Bezděkovský, kde se byli strakoničtí ochranáři podívat se zájezdem na podzim 2011 na sochu Kamenné báby. O tomto brouku jsem se dočetla, že se jeho larvy vyskytují od června do srpna na listech a větvích živých stromů, což jsou vrby.

Druhá fotografie je z Chanovic z okraje polní cesty, kde si strakonický botanik Ing. Radim Paulič letos sbíral kakost rozkladitý (*Geranium divaricatum*).

Zobonoska lísková, foto Eva Legátová

Kozlíček dvojtečný, foto Eva Legátová

6. srpna 2012 jsem zde potkala zajímavého brouka **zobonosku lískovou** (*Apoderus coryli*). Larvy tohoto brouka se vyvíjejí a kuklí ve smotcích listů (lísky), které zůstávají na keřích. Tyto smotky se mi ještě nikdy nepodařilo nalézt, ale zobonosku lískovou jsem v Chanovicích viděla asi před pěti lety na jiném stanovišti, podél lesní cesty. V „Obrazovém atlasu chorob a škůdců ovocných dřevin a révy vinné“ je zobonoska lísková sice uvedena, ale „jako škůdce není významná.“ Do lískových oříšků vám nevleze - jak jsem již napsala, celý vývoj larev probíhá uvnitř listového smotku (zhotoveného samičkou kladoucí vajíčka). Brouci se podle publikace z Ikaru „Hmyz a pavoukovci“ také neživí oříšky, ale listy. Podle mých zkušeností je to vzácný brouk a zaslouží si jistě ochranu.

Eva Legátová

Záchytné kotce Blatná

Hledáte psiho společníka do nepohody a rozhodli jste se, že dáte šanci opuštěnému pejskovi z útulku? Možná právě ten Váš parťák čeká v záchytných kotcích MP v Blatné! Že jste o nás ještě neslyšeli? Je čas se představit.

Jsme zařízení, které poskytuje dočasný domov pejskům zaběhnutým, opuštěným, nechtěným a často také těm, kterým zemřel páníček nebo se už o ně ze zdravotních důvodů nemůže starat. Jsme záchytné kotce MP Blatná.

Provoz kotců byl zahájen dne 2. 10. 1998 po sepsání „Smlouvy o spolupráci při péči o psy v záchytných kotcích“ mezi Městem Blatná a podnikem Vodovody a kanalizace Jižní Čechy a. s., v jejichž areálu se kotce nacházejí. Město nechalo vybudovat v objektu Čistírny odpadních vod (ČOV) Blatná čtyři kotce. Dva z nich původně měly sloužit pro účely ČOV, avšak kapacita dvou kotců pro nalezené psy nestačila, proto nyní město využívá všechny. Jsou zde betonové podlahy, zateplené boudy s odklápěcí střechou a dřevěné leženi pro psy. Na výstavbu věnovalo město částku 100 000 Kč.

Takhle to u nás vypadá, foto Ivana Bůbalová

V prosinci tomu bude již rok, kdy jsem poprvé přišla do záchytných kotců s tím, že bych pejskům chtěla pomoci i jinak než jen materiálně. Proto jsem se domluvila se zaměstnanci ČOV a také s velitelem MP panem Vaňkem na pravidelném venčení pejsků, kteří v kotcích budou čekat na nového pána. V té době v kotcích byli dva psi. Od toho dne až do současné doby prošlo kotci 15 psů, z nichž stále čtyři čekají na nový domov. Někteří se jen zaběhli a majitelé si je vyzvedli poté, co slyšeli hlášení v městském rozhlasu nebo si pejska našli na našich stránkách www.kotce-blatna.estranky.cz. Od března letošního roku jsem také spustila provoz stránek na sociální síti [Facebook](https://www.facebook.com/kotce-blatna). Díky těmto stránkám již několik pejsků našlo své domovy, anebo

Fenka Sára stále ještě čeká v kotcích na svůj nový domov, foto Ivana Bůbalová

se dokonce šťastně vrátili ke svému původnímu majiteli. Stránky na sociální síti také napomohly tomu, že se nám ozvali dobrovolníci, kteří chtěli pomáhat s venčením. Několik z nich pojalo tuto volnočasovou aktivitu velmi svědomitě a chodí nám pomáhat pravidelně. Tímto bych jich chtěla také poděkovat.

Možná se ptáte, jakou mají blatenské kotce perspektivu? Samozřejmě doufáme, že co nejlepší. Od počátku mé spolupráce s městskou policií a městem se toho změnilo mnoho. Zlepšila se propagace nabízených pejsků, zájemci si mohou přijít pejska vyvenčit, máme k dispozici kvalitnější krmivo, z rozpočtu města byly poskytnuty finance na nákup obojků a vodítek, zintenzivnila se i veterinární péče a pejsky začínáme očkovat. V plánu je i samotná rekonstrukce kotců.

Zaujali jsme vás? Chtěli byste nám pomoci, ale nemůžete si pejska adoptovat? Nevadí, pomozte nám jinak. Naším pejskům můžete darovat: pamlsky, dětské piškoty, granule (prosíme pouze kvalitnější krmivo, nikoliv ze supermarketů, psi po nich mají průjem), konzervy, obojky, vodítka, deky, hračky, ale také staré kusy koberců.

Věci můžete přinést přímo do kotců (objekt ČOV Blatná - Lapač), anebo na městskou policii v Blatné - předem se, prosím, telefonicky domluvte na čísle 777 285 254.

Můžete nám pomoci i finančním příspěvkem na účet: **4198900247/0100**, jako variabilní symbol uveďte **1341** (aby bylo jasné, že peníze jsou určeny na opuštěné pejsky).

A kde nás najdete? Nacházíme se v objektu čistírny odpadních vod Blatná – Lapač, tel. 383 423 717. Záchytné kotce spravuje Městská policie Blatná, Zahradnická 171, 388 01 Blatná. Odpovědnou osobou je velitel MP Petr Vaněk, tel. 777 285 254. Pejsky vydáváme pouze po dohodě s městskou policií. Pokud máte zájem pejsky přijít vyvenčit nebo se o nich dozvědět víc, kontaktujte mne na čísle 602 467 689.

Ivana Bůbalová

Původní druhy keřů pro živou krajinu

V souvislosti s aktuální snahou o dlouhodobě udržitelný způsob života hledáme často inspiraci v minulosti. Nové jihočeské sdružení „Pro živou krajinu“ se snaží o propagaci původních druhů keřů, které naši předkové znali a dokázali všestranně využívat nejen jejich plodů.

Původní domácí druhy totiž za poslední desetiletí upadly do hlubokého zapomnění, byly vytlačeny z naší krajiny a mnohdy se tak z nich neoprávněně staly symboly nepořádku a neupravených ploch. Stalo se jaksi samozřejmostí, že na zahradě smí být pouze cizokrajné exoty a tuje. Vše ostatní je automaticky považováno za nedostatečně reprezentativní. Po sametové revoluci kuriozně došlo z hlediska přírodní různorodosti ke zhoršení situace, částečně protože mizí neudržované plochy. Obětí tohoto jsou například motýli, u kterých došlo k obrovskému snížení populace. S více než 11% vyhynulých druhů denních motýlů se Česká republika řadí na 4. místo v Evropě v relativním, a dokonce na 1. místo v absolutním počtu ztrát.

Zjednodušeně řečeno je cílem sdružení, aby okolo nás lítalo zase více motýlů a bylo pestré prostředí podporující přírodní rozmanitost. Sdružení se snaží upozorňovat na výhody původních druhů keřů hlavně z čistě lidského hlediska a tím zvýšit jejich využívání nejen v krajině, ale i v zahradách. Nejenom příroda, ale i člověk z nich může mít několikanásobný užitek. Jsou zdrojem mnohostranně využitelných zdravých plodů, překvapí rozmanitou škálou květů, tvarů a barev, nevyžadují pravidelnou péči, jsou ideálně využitelné na živý plot, jsou nenáročná na půdu a stanoviště, jsou odolná vůči chorobám a škůdcům – není tedy nutné používat pesticidy a chemická hnojiva. Navíc jsou zdrojem léčivých látek a vytvářejí přírodní prostředí, ve kterém se můžeme cítit doma my i řada jiných užitečných živočichů.

Výhody z hlediska přírody jsou přitom zcela zásadní. Za dlouhá léta vývoje došlo k vzájemné adaptaci druhů, a tak například žluťásek řešetlákový, jeden z prvních poslů jara je zcela závislý na svých živných rostlinách krušíně a řešetláku. Pokud si tedy vysadíte takovýto keř, můžete výrazně ovlivnit výskyt tohoto motýla ve svém okolí. Společně s prvky přírodních zahrad tak vznikne různorodé prostředí umožňující přežití tohoto motýla a mnoha jiných živočichů. Toto je způsob, jak lze ochranu přírody z nepříístupných chráněných území a rezervací dostat na dosah běžnému člověku a dokonce tak zahradami částečně nahradit dřívější úlohu mezí a remízků.

Jelikož původní keře nejsou běžně v zahradnictvích dostupné, snaží se sdružení „Pro živou krajinu“ také zlepšit jejich dostupnost prostřednictvím webových stránek www.puvodnikere.cz. V dalších letech je cílem sdružení propagace původních druhů v médiích, vzorové výsadby na veřejných prostranstvích a školách a výsadby prvků z keřů na dětská hřiště jako například labyrint z jedlých keřů. Nejsložitějším projektem je vytvořit síť pro sběr semen vybraných exemplářů keřů v jednotlivých regionech a zachování jejich genofondu pěstováním ve školkách.

Martin Němec

Brslen evropský (Euonymus europaeus), plody před puknutím, foto Martin Němec

Hliník – raději nebrat

I kdyby plánovaný záměr třídění hliníkových obalů, o kterém jsme se zmiňovali na str. 4, vyšel, má to jedno velké ALE. Výroba hliníku jakožto obalového materiálu je extrémně energeticky náročná. Pokud tedy smýšlíme šetrně, mělo by naše spotřebitelské chování vést rozhodně k minimalizaci množství hliníkového odpadu. Tam, kde existuje alternativa, měli bychom se tomuto druhu odpadu vyhýbat.

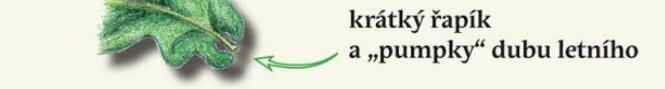
Hliník je třetím nejrozšířenějším prvkem zemské kůry. Pro jeho průmyslovou výrobu se využívá hliníková ruda – bauxit, z něhož získáme přibližně 25 % hliníku. Pro tento proces je potřeba velké množství energie (asi 20 kWh na 1 kg hliníku) a vody. Souběžně vzniká velký podíl toxického odpadu a emise fluoru. Pokud už hliníkový odpad vznikne, jeho recyklací můžeme ušetřit až 95 % energie. Avšak i při tomto procesu vzniká podíl odpadní solnaté strusky, která musí být skládkována. I když se tedy jeví hliník neškodně, skrývá se za jeho výrobou i recyklací velká zátěž pro životní prostředí.

V obchodech poznáme hliníkové obaly podle tříšipkového symbolu společně s číslem 41 a označením ALU. Doma nám postačí k rychlé orientaci např. magnetka z ledničky (na rozdíl od železa není hliník magnety přitahován). Donedávna bylo velmi složité hliníkový odpad „udat“ těmi, kdo byli ochotni ho doma třídít. V praxi to mnohdy fungovalo tak, že pracně nasbíraný hliník byl např. ve sběrném dvoře zamíchán do směsného železného odpadu, což tuto surovinu zcela znehodnotovalo. Zdá se, že alespoň v tomto ohledu se blýská na lepší časy. Firmy začínají mít o hliník opět zájem, což však svědčí mimo jiné o větším množství tohoto odpadu v oběhu.

-jj-

Pumpky a šponovky

Strakonický botanik pan Václav Chán nám vyprávěl, jak se ve škole učil rozeznávat dub letní od zimního podle lalůčků u řapíku listů. Letní je jakoby "oblečen" do podkasaných kalhot, zimní do přiléhavých lyžařských šponovek. Letním kalhotám se tehdy říkalo pumpky a známe je přinejmenším z obrázků nesmrtelného komiksu Rychlé šípy. A šponovky například z filmu „Anděl na horách“. Současným dětem ale toto rozlišení už asi mnoho neřekne. Dala by se zavést jednoduchá mnemotechnika: „letní – lalůčky“ (obě slova od stejného písmene). Daleko lépe se dá dub letní od zimního rozlišit podle délky řapíku (viz článek na str. 7). Jakožto příslušník starší generace si ovšem stejně na pumpky a šponovky při určování vždycky vzpomenu, a tak si můžu říct, že strom s pumpkami má listy přisedlé, ten se šponovkami má řapík, neboli "šťopku".

Hlavně si ale myslím, že nemá cenu s dětmi tyhle detaily řešit. Bohatě stačí, když poznají dub jako takový a když se na podzim těší z krásy žaludů a jejich slušivých čepiček. V kroužku MOPÍKŮ se s nimi vždycky řádně vydovádíme - děláme z nich zvířátka, sbíráme je pro

Zdroj: <http://m.taggmanager.cz/cs/1273>

zvěř, trefujeme se jimi do papírových růží při MOPÍKOVSKÉ pouti... Myslím, že do školních osnov vpravil rozlišení dubů (a také javorů - klenu a mléče) kdysi dávno někdo, koho si představuju jako hodného pana řídícího Stolaře z „Honzíkovy cesty“. Jeho následovníci si ho ještě pamatovali a z úcty k němu u toho zůstali... no a od té doby se to děti učí až do teď... **-ah-**

Kompostuj 3. díl - Správné odpovědi:

11) - d) Při nadbytku dusíkatých látek v kompostu dochází k: **úniku čpavku, a tím ztrátě živin.** Nejenže v tomto případě dochází k brždění rozkladných procesů nevhodným poměrem C:N, hlavním efektem tohoto stavu je ztráta živin. Čpavek uniká volně do atmosféry.

12) - c) V zimním období: **mráz urychlí následné rozkladné procesy roztrháním rostlinných pletiv.** V zimním období ani v těch nejhlubších mrazech nemusíme do kompostu nijak zvlášť zasahovat. Je pouze třeba počítat s tím, že rozklad je mikrobiální proces, který v nízkých teplotách téměř ustává. V zimě nám tak kompostovací hromada bude narůstat. Naopak na jaře (díky roztrhání pletiv plných vody mrazem) bude rozklad rychlejší.

13) - d) Vyberte nesprávné tvrzení - kompost pravidelně přehazujeme, abychom: **hmotu dobře vysušili.** Odpovědi a), b) a c) jsou tři hlavní důvody, proč pravidelnou překopávku musíme provádět. Vysušení hmoty je samozřejmě nežádoucí.

14) - d) V první bouřlivé fázi rozkladu (1. až 3. týden) se kompost: **mikrobiálním rozkladem zahřívá na teploty až 65°C.** Pokud jsou v hromadě dodrženy vhodné vzdušné a vlhkostní poměry a hromada není příliš malá, aby se zvenčí ochlazovala, zahřívá se rozkladem polysacharidů až na uvedenou teplotu. Ta úspěšně ničí patogeny nebo semena plevelů.

15) - c) Na kompost nepatří: **větve.** Jedná se o drobný chyták. Větve nebo dřevo všeobecně by pro kompostování vyžadovaly dobré naštěpkování. Dřevo jinak není pro mikroorganismy dobře přístupné. Zbylé tři suroviny můžeme bez problémů kompostovat. **-jj-**

Pozvánky - říjen 2012

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy

Sobota 6. 10. - 8:00 - 12:00 + Burza zdravého životního stylu a ochrany přírody

Sobota 20. 10. - 8:00 - 12:00 - zakončení sezóny 2012

Přijďte si udělat zásoby čerstvých farmářských produktů na poslední 2 termíny trhů v sezóně 2012. Účast prodejců na jednotlivých trzích a novinky můžete sledovat [zde](#) a také na [facebooku](#).

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 16. 10. a čtvrtek 18. 10. 2012 od 18:00, obchod zdravé výživy „Ječmínek“ (Lidická 195, Strakonice)

Startujeme druhý ročník úspěšných kurzů v nových prostorách. Hlásit se můžete již nyní (kurz bude pro velký zájem opět rozšířen do dvou totožných vydání). Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Uvaříme si jídla z potravin, o kterých jste možná ještě neslyšeli, večer doplníme povídáním o surovinách, zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Hlaste se na jan.juras@knih-st.cz nebo 380 422 721.

Zelené otazníky – „Dřeviny na soukromých pozemcích - věc veřejná?“

Středa 10. 10. 2012, 17:00, Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova 380

Zahajovací beseda dalšího ročníku Zelených otazníků. Jaké mají stromy a zeleň ostatní ekologické funkce? Můžeme rozhodovat o dřevinách na soukromých pozemcích? Kdo a jak povoluje jejich kácení? Chcete vysázet zeleň, a nevíte jak na to?

Na tyto a další otázky odpoví Ing. Ondřej Feit z Odboru životního prostředí strakonické radnice.

Na listopad připravujeme:

Podzimní úklid a posezení u Staré řeky

Sobota 3. 11. 2012, sraz ve 14:00 u Čistírny odpadních vod

Projdeme cennou lokalitu Stará řeka u Strakonice a pokusíme se ji zbavit odpadků. Popovídáme o přírodních zajímavostech tohoto místa. Po úklidu nás čeká posezení u ohně, teplé nápoje, zdravé občerstvení a připravujeme překvapení v podobě promítání dokumentárních filmů. Akce se koná v rámci mezinárodní kampaně - „Uklidíme svět! - Clean up the world!“. Akci pořádá Ekoporadna ve spolupráci s neformálním sdružením Jsme Strakonice a ZO ČSOP Strakonice. Pytle na odpad budou na místě připraveny, s sebou vezměte pouze rukavice. -jj-

Pobočka ŠK a ZO ČSOP zvou dospělé i děti:

Středa 3. 10. - Procházka lesy na Štěkeňsku

Brdo, Slatina, Borovnice, ale i k Novým Kestřanům - s ukázkami prací zachraňujícími stromy kolem nás. Vede a místopisně zajímavosti přiblíží PaedDr. Václav Žitný. Sraz v 15:00 na náměstí před Jednotou ve Štěkni. Autobus z AN Strakonice jede ve 14:33, směr Mladějovice. Návrat autobusem v 17:59 ze Štěkne.

Sobota 6. 10. - Přírodovědný výlet

Sraz v 6:00 na autobusovém nádraží, v 6:05 jede pražský spoj do Myštic. Tam se připojíme k přípravě na akci, přesuneme se při tom do Chobotu a uvidíme veřejné kroužkování a pozorování ptactva se členy blatenské ZO ČSOP. Viz www.cso.cz.

Neděle 7. 10. - Hraní na kantely

Vítány jsou i další nástroje. Od 18:00 v půjčovně v Husově ul. ve spolupráci s o. s. Spona. K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.

Sobota 20. 10. - Autobusový zájezd

s p. Karlem Taschnerem za rakouskými přírodními parky (přírodní zahrada Příbraz, Chlum u Třeboně, Schrems, Heidenreichstein, Litschau). Cena 180 Kč. Bližší informace a přihlášky v pobočce ŠK nebo na hrdlickova@knih-st.cz, 383 323 021, 607 672 974.

Pondělí 29. 10. - Tvořivý podvečer

s p. Boženou Legátovou – kusudama. Mezi 17:00 – 19:00 hod. v půjčovně v Husově ulici (Ize přijít kdykoliv mezi pátou a sedmou hodinou, třeba jen na podívání). Materiál a potřeby k předvedení a vyzkoušení techniky budou připraveny, ale hodilo by se přinést si i vlastní (papír, nůžky, lepidlo, kolíčky).

Úterý 30. 10. - Romana Bečvářová: Včelaření od jara do zimy

Přednáška s promítáním, praktickými ukázkami a ochutnávkami. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Schůzky přírodovědného kroužku MOP

Hlavně pro děti předškolního a mladšího školního věku s někým dospělým z rodiny. Lze chodit i nepravidelně. Sraz **každý týden v pátek (kromě 26. 10.) v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO**. Na 19. 10. jsme pozváni na zahradu k Taschnerům a i při dalších schůzkách budeme chodit hlavně ven, poznávat listy a plody a vyrábět z nich. Bude-li vítr, proženeme draky.

Od 1. 10. začíná i v půjčovně v Husově ulici **prodej darovaných knih**. Pokračuje **výstava fotografií klientů o. s. Fokus**, akce **Paměť strakonických stromů**, **Burza námětů na cestování**, **Nejmilejší knihy a výstava kvetoucích rostlin** v prostorách půjčovny v Husově ulici.

Více na hrdlickova@knih-st.cz, 383 323 021, www.csop-strakonice.net.

-ah-

Pozvánky odjinud:

Zdraví na talíři

Přednáška spojená s ukázkami a ochutnávkou zdravých bezmasých pokrmů. Akci v rámci Dnů zdraví pořádá obchod zdravé výživy „Zdraví u Hroznu“, koná se ve středu **3. 10. od 18 hod.** na pobočce ŠK v Husově ul. 380.

Nezapomeňme na akce letošního Týdne knihoven

Některé knížky z fondu naší knihovny se obracejí k tak široké skupině obyvatelstva, že jdou z ruky do ruky. Například „**Deník staré paní**“ - ten si ochotně půjčují jak důchodci, tak (pro lepší porozumění rodičům) i padesátníci. Stačí se u pultu zmínit třeba o radách, které zde autorka PhDr. Jiřina Šiklová, Csc. dává pro případ zhoršování paměti. Na to slyší každý, protože se to týká snad úplně všech.

„*Člověka to potěší, když slyší o neštěstí*“, jak říká klasik (a kdo paměť zatím ještě má, ten ví, kterého mám na mysli), a tak se ráda dělím o „zapomínací“ historky. Zvláště oblíbená je jedna z těch mých: jak jsem jednou kráčela s plechem buchet k ledničce místo k troubě a dokonce jsem ji i otevřela, než mi to došlo. Předtím jsem lednici vyklízela, tak asi proto, ale to mě, pravda, moc neomlouvá. Podobnou příhodu zaznamenala Věra Nosková v knížce „**Je to hustý**“ - jak chodila po Praze se zapomenutou natáčkou na temeni... Nejradši mám příběh o mladíkovi, který po sedmi letech meditací navštívil svého guru a těšil se, jak se pochlubí svými pokroky. Protože ale nedovedl odpovědět na otázku, na kterou stranu dveří si předtím odložil deštník, obdržel strohou radu: „*Tedy jdi a medituji dalších sedm let*“. Z které knihy to mám, to už bohužel nevím. A vůbec jsem asi mnohem roztržitější než onen nešťastník. Ještě k tomu se nacházím v tom smutném stadiu, kdy si ještě pamatuju, jak jsem na tom kdysi byla jakžtakž dobře.

Při příležitosti Týdne knihoven se bude ve společenském sále hlavní knihovny (na zámku) konat trénování paměti s Mgr. Jitkou Baštovou (2. 10. od 16 hod.), a tak máme možnost se na něj přihlásit a odnést si nějaké užitečné poznatky. Kolega Honza Juráš vymyslel až tak přílehlavý název (samozřejmě dobře míněný), že nebylo radno ho použít, aby se to někoho nedotklo („Nechcete být trosky? Potrénujte mozky!“) - ale jinak se nám to všem líbilo, protože je lepší si ze svých nedostatků dělat legraci a snažit se je nějak vylepšit, než nad nimi naříkat, a nedělat nic.

V Týdnu knihoven bude jako každý rok ještě spousta dalších akcí – viz www.knih-st.cz. O některých z nich píšeme ještě i na jiných místech tohoto čísla Kompostu (v Pozvánkách a v Literárním okně).

-ah-

Říjen ve znamení zdraví

O tom, že jako národ nežijeme příliš zdravě, se dnes již všeobecně ví. O tom, že případná změna k lepšímu není časově náročná, drahá ani složitá, se už tolik nemluví. O jídelníčku to platí dvojnásob. A právě na zlepšení našeho zdraví především prostřednictvím změn v naší kuchyni bude zaměřeno několik říjnových akcí, které jsme pro vás připravili. Rádi bychom touto cestou ukázali, že již dávno neplatí některé předsudky. Například to, že pokud chceme udělat něco pro své zdraví, musíme se nutně vydat cestou asketismu a rozloučit se s chuťovými i ostatními požitky naší doby.

V prvním říjnovém týdnu bude v hlavní knihovně na zámku ke zhlédnutí **výstava trvanlivých potravin racionální výživy**, kterou zapůjčil obchod zdravé výživy U Hroznu. K vystaveným potravinám zde budou připraveny volně k rozebrání recepty a návody k jejich přípravě.

S „Hrozmem“ jsme v rámci „Dnů zdraví Strakonice“ připravili **přednášku spojenou s ochutnávkou – „Zdraví na talíři“**. Bude se jednat o krátký exkurz do říše potravin, kulinařských úprav a chutí zdravé bezmasé kuchyně. Popovídáme zde nejen o praktickém využití těchto surovin, ale i o jejich dopadu na naše zdraví zejména z hlediska prevence civilizačních chorob. V případě zájmu budou moci být na místě zkonzultovány i konkrétní dotazy týkající se úprav jídelníčku.

První říjnovou sobotu obdobně jako v loňském roce budou **farmářské trhy rozšířeny o „Burzu zdravého životního stylu a ochranu přírody“**. Budete moci zhlédnout prezentaci subjektů, které svojí činností zasahují do těchto oblastí. Na místě nebude chybět ani stánek Ekoporadny a ZO ČSOP Strakonice, takže pokud máte dotaz, který byste s námi chtěli zkonultovat přímo, neváhejte a zastavte se.

V úterý 16. října startuje druhý ročník **kurzů zdravého veg(etari)ánského vaření**. Tentokrát budou probíhat v nových prostorech obchodu zdravé výživy Ječmínek. Každý z kurzů bude detailněji zaměřen na jednu skupinu potravin racionální výživy a receptů z nich. Vaření bude opět doplněno povídáním o surovinách, jejich využití v kuchyni a o zdravotních výhodách, které může přinést jejich konzumace. Hlásit se můžete na kontaktech Ekoporadny.

Více informací o těchto akcích naleznete v Pozvánkách.

-jj-

Drobné smetí

Podzimní botanické exkurze

Pořádá je Přírodovědecká fakulta Jihočeské univerzity. Více informací naleznete [zde](#).

Podrobný zápis z výletu do Lužan

si můžete přečíst [zde](#).

„50 nápadů pro děti jak přispět k záchraně planety“

je název nové pěkně zpracované dětské knížky. Náhled naleznete pod tímto [odkazem](#).

„Čím je člověku zvíře?“

Při procházení starších čísel odborných časopisů je možno narazit na články, které mají obecnou a zřejmě i dlouholetou platnost. Máte-li zájem, čas a chuť, zkuste se podívat na nepříliš starý článek časopisu Vesmír 90, červenec – srpen 2011 str. 404 - 409 s názvem „Čím je člověku zvíře?“ od pana Stanislava Komárka (v elektronické podobě [zde](#)). V něm se dozvíte nebo si připomenete, jakou roli člověk zvířatům většinou přisuzuje a jakou úlohu mají v životě lidí. Časopis Vesmír z roku 2011 je možno si půjčit ve Šmidingerově knihovně ve Strakonících.

Procházka po strakonických industriálních památkách

V neděli 30. 9. proběhla velmi zajímavá akce v rámci projektu [Den architektury](#). Zajímavými a nepřístupnými industriálními prostory provedl zájemce architekt Dušan Řezáč. Pokud jste akci nestihli, fotoohlédnutí naleznete např. [zde](#). Pozvánky na další související akce naleznete [zde](#).

Literární okno

Časopis „Naše rodina“ a dr. Miloslav Stingl

Mám ráda prodejnu nakladatelství Fortuna v Praze v Ostrovní ulici, která je výjimečná svým zaměřením na učebnice. Líbí se mi, že se tyto knihy stejně dobře dají používat jak ke studiu, tak ke čtení jako přehledné a srozumitelné příručky. A navíc se přátelím se svojí spolužačkou PhDr. Janou Šilhavou, která pro Fortunu pracuje jako redaktorka časopisu „Naše rodina“.

Při jednom našem setkání se mě Jana zeptala, jestli bych mohla pro inspiraci a povzbuzení dalším rodičům napsat o tom, jak se u nás doma společně věnujeme ochraně přírody a vedli jsme k tomu i děti. Já na to, že bych mohla překvapit článkem svoji maminku. Ta totiž odebírala zmíněný časopis už v době jeho vzniku v roce 1968. Nakonec jsem tedy článek napsala a vyšel v polovině září v čísle 37/2012.

Co se mi v týdeníku „Naše rodina“ líbí nejvíc, to jsou rozhovory s různými zajímavými osobnostmi, třeba s **vynikajícím ilustrátorem přírodovědných knih akademickým malířem Květoslavem Hískem** (v č. 33/2012). Kdo dává před klasickým časopisem přednost internetu, může se podívat [zde](#) nebo si v archivu najít další z takto zveřejněných článků.

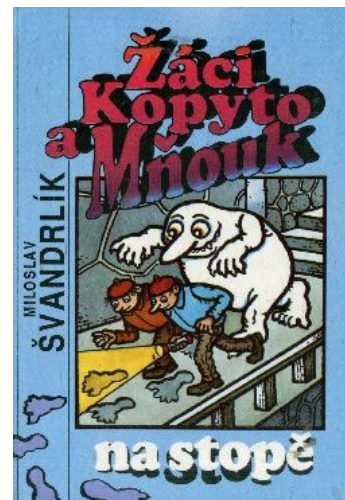
K našemu říjnovému Kompostu se hodí například **povídání s JUDr. PhDr. Miloslavem Stinglem** v č. 21/2012 (viz [tento odkaz](#)). Jednak proto, že se i my zrovna teď zabýváme indiánskou tematikou (na str. 15),

jednak na str. 13 zveme na akci pro seniory, přičemž pan Stingl je příkladem obzvlášť zdatného a aktivního důchodce. Těší se, že letos v prosinci oslaví své 82. narozeniny a pak v klidu přečká den, kdy by se podle předpovědí odvozených z konce mayského kalendáře měla stát nějaká převratná událost. Podle něj a podle devadesáti procent dnešních Mayů, s kterými se zná, nepůjde o katastrofu, ale o začátek jakési morální obrody, které máme všichni zapotřebí. Rozhovor končí slovy v jazyku papuánského kmene Kumů: „**Gara hara hu! Přeji vám všechno hezké!**“ -ah-

Žáci Kopyto a Mňouk na stopě

Když mi bylo něco přes deset let, ráda jsem četla příběhy žáků Kopyta a Mňouka. Líbila se mi jejich podnikavost, smysl pro humor a to, že stejně jako já měli rádi přírodu. Dokonce byli členy ochránářského kroužku, tak by se hodilo napsat, že jsem dnes v ČSOP po jejich vzoru - sice by to bylo přehnané, ale hezky by se to k článku do Literárního okna hodilo. Ve skutečnosti píšu o autorovi Miloslavu Švandrlíkovi (1932 - 2009) z jiného důvodu: chtěla bych upozornit na akci připomínající jeho letošní kulaté výročí, kterou pořádá naše kolegyně Jarka Vokáčová. Bude se konat v rámci Týdne knihoven 2. 10. od 9:00 na zámku v čítárně, a i když je určena především pro uživatele zvukové knihovny, může se přijít podívat kdokoliv.

A jak to bylo kdysi s ochranou přírody v posázavském městečku, když měla tak šikovné zastánce? Například v povídce „Záchraná akce“ se celá parta kamarádů snažila v hrncích na vozíku přestěhovat obyvatele malého rybníčku, aby nezahynuli kvůli stavbě paneláků. Jenže paní vrátná z nedaleké Fruty je pokládala za zloděje: „...Paní Polivarová vyrazila z úkrytu a postavila se rezolutně před vozík... nadzvedla levou rukou poklici a pravou hrábla do hrnce... příšerně zavřeštěla, chvíli to vypadalo, že omdlí, pak se však navzdory své váze dala do rychlého běhu. O pár minut později se celá udýchaná vřítla jako supící lokomotiva do ordinace praktického lékaře s tvrzením, že ji celou pokousali salamandři. Byla v šoku dopravena na nervové oddělení, odkud ji propustili až po čtrnácti dnech. Po propuštění během pouhých čtyř dnů fyzicky napadla a zfackovala devět žáků...“ -ah-

Paní Marie Malá a její milovaná Šumava

„... V této chaloupce jsem přišla na svět... Po domku čp. 21 zůstala jen zarostlá halda kamení, kde v blízkosti rostou dvě letité jabloně, každoročně s hojnou úrodou červených jablek. Pro jablíčka z těchto stromů jsem chodívala s maminkou až ze Svojší. Často jsme se tam vracívaly, vždyť to byl náš domov! Jabloně odolaly všem nepříznivým podmínkám, nikdo se o ně nestará, a ony stále poskytují ovoce kolemjdoucím. Tak tomu bylo na podzim v roce 2009, kdy jsem tam byla a pomáhala s natáčením Toulavé kamery. Kousek od domu čp. 21 narazíme na základy Letthofu, statek s výměrou 60 ha. Toto místo poznáte podle vzrostlých javorů... U každého statku vždy bývalo zasazeno několik listnatých stromů. I ty měly svůj účel. Pod nimi se shromažďoval skot, aby našel stín, stromy sloužily i jako hromosvod, a dokonce posloužily jako ochrana proti požáru. Listnaté stromy jsou plné mízy, tudíž se oheň nemohl tak rychle přenést na další budovy...“

Tato slova z vyprávění p. Marie Malé „Šumava – putování za krajinou a lidmi“ (z kapitoly „Přední Paště“) už mnozí četli v knize samotné, protože hned od svého vydání (Typos Klatovy) jde výborně na odbyt a také v knihovnách putuje z ruky do ruky. A stejně tak i další dvě knihy paní Malé. Autorka se narodila v roce 1939 jako nejstarší z osmi dětí, poznala život na šumavských samotách a nyní žije v Sušici. Působí i jako průvodkyně a často je také zvána na besedy. Výjimkou není ani naše Šmidingerova knihovna, a tak se můžeme těšit na setkání ve společenském sále ŠK ve středu 17. 10. od 17 hod. -ah-

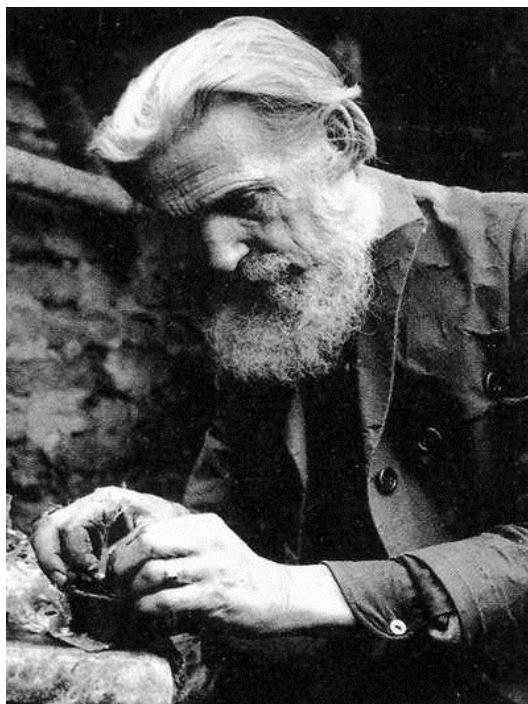
Z knihy A. V. Friče „Indiáni Jižní Ameriky“

Jednou z velkých osobností českých dějin byl Alberto Vojtěch Frič, jehož 130. výročí narození jsme zmiňovali v minulém čísle Kompostu. Chystala jsem se vypsát úryvky z jeho základního díla „Indiáni Jižní Ameriky“, ale protože o autorovi hodně vypovídá už sám úvod knihy, nasbírala jsem hned ze začátku ukázek víc, než se do Literárního okna vejde. A tak budu pokračovat ještě příště, což se hodí, protože i Fričovy postřehy z cest vycházely původně jen po částech (a sice v „Pestrém týdnu“).

Zájem ze strany budoucích čtenářů byl sice velký, ale u nakladatelů to bylo horší, i když v cizině měl A. V. Frič jako reportér velmi dobré jméno. Zažádal si proto o subvenci, bylo to už na dobré cestě, ale strýc Antonín, ředitel Národního muzea, všechno překazil slovy: „Tomu klukovi pitomému nedávejte nic.“ Další potíž byla s místem pro uchování skleněných negativů fotografií, pracně pořízených v divočině a uložených v bednách. Do tisku se jich později dostal jen zlomek, protože větší na došla k úhoně: „... Když jsem byl na cestách, stávalo se, že někdo bednu potřeboval a vysypal negativy na hromadu... Snad v tom byl úmysl, dobrý úmysl v naději, že nechám těch mladických hloupostí a věnuji se nějakému užitečnému zaměstnání pod pensí. Ale to bylo právě tak marné, jako když stará paní Fingerhutová spálila

Vojtovi Náprstkovi celou jeho knihovnu a doufala, že se více věnuje své vinopalně...“

Knihy nakonec vyšly a ve své době byly velmi oblíbené. Dnes už jsou trochu pozapomenuté, stejně jako autor sám. Nestojí už ani vila Božíňka, v jejíž zahradě byl pověstný Fričův skleník (plný kaktusů vzácných druhů) a záhony s rajčaty (z nichž některá měla pod zemí ještě navíc jedlé hlízy) a dalšími výpěstky. Když jsme letos na jaře s dcerou procházely Jinonickou ulicí, našly jsme někdejší domov rodiny Jiřího Trnky (vilu Turbová), který je teď v žalostném stavu, zatímco po domově Trnkova dobrého přítele Friče už není ani památka.

A. V. Frič, zdroj: http://www.escobaria.cz/cz/esc_bot.htm

Ale jeho příběh, vždy plný nečekaných změn a překvapení, pokračuje – **v roce 1999 objevili dva čeští cestovatelé v Paraguayi rozvětvenou rodinu Herminie Fričové, dcery A. V. Friče a indiánské dívky Loray (jejíž píseň na rozloučenou s ním jsme uvedli v minulém Literárním okně)**. Fričův český vnuk Pavel a jeho manželka Yvonna navázali se svými americkými příbuznými kontakty (viz www.checomacoco.cz), pomohli jim vylepšit jejich životní podmínky a připravili knihu (viz [tento odkaz](#)), k jejímž autorům patří i Fričův americký vnuk Rodolfo (více čtěte [zde](#)).

Herminie Fričová se dožila více než 100 let a zemřela v láskyplném kruhu své velice početné rodiny. Při besedě, která se konala před několika lety ve Lnářích, jsme se dověděli, že Fričovi potomci mají ve srovnání se svými indiánskými vrstevníky větší schopnost plánovat si budoucnost a vzdělávat se – zdá se tedy, že tyto „evropské“ vlastnosti zdědili s geny, protože výchovou dány nebyly. A. V. Friče by tato zkušenost možná vedla k přehodnocení jeho názoru na dědičnost (věřil hlavně na vnější vlivy). Určitě by ale nesdílel představu rasistů, že některým národům je vrozena pracovitost, jiným lenost. Indiánské vlastnosti dobře poznal a leností nebo liknavostí by je nenazval. Souvisejí s životem v divočině, kde je vše jinak a soustředění na přítomný okamžik je tam předností, ne nedostatkem. To, že běloši vnutili původním obyvatelům dobytých území úplně jiný životní styl, a pak je odsoudili za to, že se do něj nedokázali dobře vžít, nebylo nic, s čím by chtěl mít A. V. Frič něco společného. Žil s indiánskými rodinami v míru a s úctou, což bylo přes počáteční nedůvěru opětováno – to samo o sobě potvrzuje oboustrannou vstřícnost a dobrou vůli. Ale o tom až příště v dalších ukázkách. **-ah-**

Časopis „Vítaný host na Šumavě“ a úvaha o přirozené obnově lesa

Asi není potřeba představovat velice oblíbený a po všech stránkách opravdu kvalitní časopis „Vítaný host na Šumavě a v Českém lese“. Vychází v Plzni od roku 2007, a to čtvrtletně – to znamená podle ročních dob. Nejnovější číslo (3/2012) jistě uspokojí jak turisty, tak milovníky přírody a historie – stejně jako tomu bylo v číslech předešlých.

Zvláště bych chtěla upozornit na **článek Mgr. Pavla Hubeného „Šumavské lesy“**. Odpovídá totiž na otázku, kterou jsem si donedávna kladla i já: **budou nové porosty, vzniklé přirozenou obnovou, spíše stejnověké, nebo různověké?** Mnoho semenáčků vyklíčilo přibližně v tomtéž období, což by mohlo být problémem.

Autor poukazuje na časté **nálezy malých, tenkých, ale přesto poměrně starých stromů**, které dříve rostly ve stínu a nestačily se dostat ke světlu, dokud jejich konkurenti nevymřeli a neuvolnili jim své místo. Hovoří například o smrku rostoucím pod Březníkem, silném jen 15 cm, ale starém 65 let, nebo o jiném (na Ptačím potoce), jen o něco silnějším, zato ve věku 135 let. Kůrovec přednostně napadá stromy velké, a tak mezi novými semenáčky se vyskytuje mnoho nenápadných „starců“. Kůrovec je ušetřil, a teď záleží na způsobu hospodaření, zůstanou-li naživu i nadále a budou zárukou, že vzniklý les bude různověký – to znamená mnohem odolnější než ty pěstované, stejnověké. **-ah-**

Ohlédnutí za poezií babího léta

Školáci mají většinou z celého roku nejradši prázdniny a sama jsem byla úplně stejná, ale zároveň mám odjakživa moc ráda i barvy a vůně babího léta. Ráda vzpomínám na to, jak jsem chodívala s rodiči na zahrádku nebo jsem se jen tak toulala po lesích. Doteď mi připadá, jako by ze všeho v přírodě dýchala na začátku podzimu slavnostní nálada spojená s přinášením plodů a s odhodláním dobře se připravit na zimu a přežít ji. Když jsme se z čítanky učili báseň Zářj ze sbírky **Knihy lesů, vod a strání**, vysloveně mi mluvila z duše. Zapamatovala jsem si ji a často si ji v duchu přeříkám ještě teď, což by S. K. Neumanna asi potěšilo. Líbí se mi i říkanka, kterou se asi tak před osmdesáti lety naučil ve škole můj tatínek, ale u té autora neznám. Možná nám někdo ze čtenářů Kompostu poradí. Jmenovat by se mohla třeba Malíř podzim... **-ah-**

Září

Ty sladký září! Jak je modré nebe
nad těmi vrchy, kde se barvy rodí!
Jdu zmaten vzduchem, jenž je plný
tebe,
a chtěl bych plouti povětrnou lodí.

Tak zcela nízko nad lesy, jež mění
svou píseň zelení na píseň žlutí,
a v slunci tiše oddati se snění
o novém jaru, novém zahynutí.

I tak je dobře však na zemi něhy,
jež dovede tak krásně umíratí
na chvíli, požár uhašený sněhy,
by znovu vzplála s jarem, jež se
vrátí.

Již v lesích strání měď a zlato hoří,
koňadra u cest nepokojně hvízdá
v klid, jenž se snáší ze sivého boří

a v němž svou radost poslední teď hmyz dá.

Motýla zdvímám létem znaveného
a zas ho pouštím na poslední květy;
ještě se těšit budem ze dne svého,
já, cikády a ptáci, zvěř a květy...

Proč prchají však světle hnědé srny?
Můj krok přec tišší nemůže už býti.
Jsem tulák trochu rozedraný trny
a teplo zvířat chtěl bych pocítiti!

Stanislav K. Neumann

Když to všechno pokazí,
lekne se a zarazí.

Tak jako já po kreslení,
dá se do uklízení.
Strhne listí, uklidí,
ať to nikdo nevidí.

Ze školního vyučování před 80 lety

Vůně babího léta

Vůně babího léta
Přináší s sebou krásné vzpomínky
Za všechny krásy světa
Nesměním úsměv naší maminky
Nad všechny světa poklady
Jsou pro mě tatínkovy příhody
Kolik jich předám dětem, kdopak ví?
Kdopak je všechny jednou dopoví?

-ah-

Malíř podzim

Podzim já mám tuze ráda,
vítám ho jak kamaráda.
Má kabátek strakatý,
vedle díry záplaty.

Maluje a barvy šplíchá,
žlutou, modrou, všechno smíchá.

Komu se nelení...

Když se mi nechce dohánět nějaké resty nebo v něčem změnit zaběhaný pořádek (což je samozřejmě často) a jsem v pokušení nějak si svoji lenost zdůvodnit (taky častý jev), platí na mě jednoduchý figl – vzpomenu si na svého oblíbeného filmového hrdinu Plhu a jeho „...já když se denně holím, tak krvácím...“ Vůbec mám vyzkoušené, že takovéhle vlídné, vtípné „nakopnutí“ je asi ten nejlepší způsob, jak vyburcovat vůli a k něčemu se dopracovat. Naši předkové asi byli stejného mínění, což je vidět podle té spousty nápaditých přísloví, která nám zanechali. Kromě těch notoricky známých o koláčích nebo o tom, jak se někomu zelení, se mi líbí třeba: „**Lenoch říká: Na cestě je lvíče, v ulicích je lev.**“ To by nevymyslela ani teta Kateřina ze Saturnina. Znam ale i přísloví hodně přísná, třeba: „*Nebývej mezi pijany vína, mezi žrouty masa, vždyť pijan a žrout přijdou na mizinu, dřímota je oblékne v cáry.*“ Nebo: „*Stezka lenocha je zarostlá trním, kdežto stezka přímých je upravená.*“

Kolega Honza Juráš už o typické lidské vlastnosti, pohodlnosti, psal v zářijovém čísle v článku „Třídění (ne)smyslu“. Není to nic, co by člověk sám nevěděl, jen si to obvykle nechce přiznat. Natož o tom od někoho slyšet. I o tom je plno hezkých pořekadel. Třeba: „*Pravda je krásná, ale špatně se poslouchá.*“ **V knize Karavana moudrosti jedno z přísloví dokonce radí: „Kdo hájí pravdu, má mít svého koně osedlaného u vrat a jednu nohu ve třmeni.“**

A tak radši změním téma. Sice vybočím z „kompostové“ tematiky, ale nedá mi to, abych zase jednou nepřipomněla humor mistra nad mistry – Jeroma K. Jeroma. Při zmínce o holení a krvácení jsem si totiž vzpomněla na to, co o tom napsal v knížce „**Tři muži na toulkách**“ on:

„...Když mě Ethelberta přišla upozornit, že je už půl osmé a že mám na stole snídani, najednou jsem si uvědomil, že jsem se ještě neholil. A když se holím ve spěchu, tak se Ethelberta zlobí. Má totiž strach, aby si nezastvěčení nemysleli, že jsem se velice nešikovně pokusil o sebevraždu, a aby se tady v sousedství nezačalo šuškat, že spolu nejsme šťastni. Ostatně, říká Ethelberta, můj vzhled je toho druhu, že není radno ještě si s ním nějak zahrávat...“ **-ah-**

Jedlý Kompost

Cizrno - houbové karbanátky

Ingredience: cizrna, houby, cibule, česnek, rostlinné mléko, drcený kmín, pepř, majoránka, sůl, rostlinný olej, strouhanka

Postup přípravy: Na zpěněné cibulce podusíme cca 15 min. libovolnou směs hub, kterou jsme na začátku osolili, opepřili a ochutili kmínem. V závěru přidáme několik stroužků česneku a majoránku. Takto při-

pravené houby smícháme s přibližně stejným množstvím cizrny (sterilované nebo předem uvažené), kterou jsme rozmixovali s trochou rostlinného mléka do hustší kaše. Hmotu zahustíme strouhankou a tvoříme z ní karbanátky, které ještě obalíme v mouce či strouhance. Smažíme do zlatova.

Pikantní houbová směs na topinky

Ingredience: houby, česnek, paprika, pórek, rajčata, kari koření, oregano, chilli, sůl, rostlinný olej

Postup přípravy: Papriku, pórek a česnek nakrájíme na plátky a zprudka orestujeme na oleji. Přidáme libovolnou směs hub a dusíme dle jejich tuhosti alespoň 15 minut. Vmícháme na drobné kostky pokrájená rajčata, ochutíme kari kořením, oregánem a chilli a několik minut ještě necháme vařit, abychom směs zbavili přebytečné vody. **-jj-**

Obměna ovocného koláče

Klasický kynutý koláč se švestkami, jablky apod. lze připravit z čistě rostlinných surovin např. tak, že se vynechá vejce, místo mléka se dá rostlinná smetana (třeba ovesná) a ještě se přidá do těsta i do drobenky nejmenno nastrohané Tofu Natural (při dávce na jeden plech asi půl balíčku, tj. 100 g). Místo másla se dá Stella apod. nebo i olej. Díky přísadce Tofu může být tuku méně než obvykle. Koláč bude zdravější, přitom na jeho vzhledu a chuti se záměna surovin skoro ani nepozná (nebo dokonce vůbec, jak si můžete sami vyzkoušet...). **-ah-**

Pomocí následujících kontaktů nás můžete oslovit s jakýmkoli nápadem, námětem, dotazem či příspěvkem. Rádi byste uspořádali akci s environmentální tematikou nebo se (byť minimálně) zapojili do našich činností na ochranu přírody? Ozvěte se nám...

Ing. Jan Juráš **-jj-**

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková **-ah-**

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé),

tel.: 380 422 720, 383 323 021

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

CEGV Cassiopeia **-pt-**

Husova 380 (Pobočka ŠK)

tel.: 734 578 561

E-mail: strakonice@cegv-cassiopeia.cz

Ing. Vilém Hrdlička **-vh-**

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Strakonice, Zámek 1

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Petra Tůmová, Zdeňka Skalická, Alena Šimáčková, Martin Němec, Ivana Bůbalová, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2012

